

Nr 10.

Ankom till riksdagens kansli den 11 mars 1929 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående jordfrågans lösning i hela dess vidd på grundvalen av en effektiv rättsordning.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 177, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen — med behjärtande av den gamla lagkommitténs testamente och tidslaget — ville anhålla,

att Kungl. Maj:t måtte omsider lägga en ledande tanke och en ordnande hand på jordfrågan i hela dess vidd,

samt för ändamålet överväga skapandet av en effektiv rättsordning, tryggad av lag, ledd av samhället samt byggd på rätt till omtanke för alla behövande, i stället för de nuvarande lösliga ordningarna, grundade på välgörenhet med slumpen och mäktiges nåd som vägledare.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för nämnda hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

Knappast på något område hava under de senaste åren reformkrav framförts med större intensitet än beträffande det komplex av sociala spörsmål, som plägar sammanfattas under benämningen jordfrågan. Härom bära andra lagutskottets utlåtanden under de sistförflutna åren ett tydligt vittnesbörd. Årligen har riksdagen haft att taga ståndpunkt till ett stort antal motioner i denna fråga. Visserligen hava flera av dem icke vunnit riksdagens bifall, men andra åter hava föranlett, att ett flertal viktiga frågor under de sistförflutna åren erhållit sin lösning. Utskottet vill i sistnämnda hänseende erinra om ensittarlagen, bolagsförbudslagen, den sociala arrendelagstiftningen, vanhävdslagen, åborättslagen, jorddelningslagen och egnahemslagstiftningen. Vidare är att märka, att ett flertal viktiga spörsmål upptagits till utredning. Sålunda ligger frågan om fastighetsfideikommissens upphävande och fideikommissjordens tillgodogörande för egnahembildningen hos Kungl. Maj:t till avgörande. Omfattande och betydelsefulla äro vidare bland andra de uppdrag, som omhänderhavas

Utskottet.

av 1927 års sakkunniga för utredning rörande ändrad lagstiftning för de under lappmarkslagen lydande skogar, 1927 års jordbruksfastighets- och skogs-kreditsakkunniga, sakkunniga för utredning rörande jordbrukets ekonomiska läge m. m. samt sakkunniga för utredning rörande statens medverkan för vinnande av skogsbörd å kalmarker m. fl. områden.

Utskottet kan med hänsyn härtill icke dela motionärens uppfattning, att en allmän revision av hela jordlagstiftningen nu bör igångsättas. Den avfattning, som motionären givit såväl sin förevarande hemställan som den till grund därför liggande motiveringen, är för övrigt så allmänt hållen, att en skrivelse av det innehåll, som sålunda påyrkats, skulle lämna föga ledning.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 8 mars 1929.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Westman, von Sydow**, *Linder**, *Almkvist, Frändén**, *Thorberg** och *Lindhagen* samt fröken *Hesselgren**;

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Skövde*, *Magnusson* i Kalmar, *Ros, Ödström**, *Johanson* i Hallagården*, *Jeppsson, Olovson* i Västerås och *Hedvall*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herr *Linder*, som ansett motionen lämna väl ringa vägledning för praktiska åtgärders vidtagande, men tillika, med hänsyn till önskvärdheten av en revision av jordlagstiftningen, ansett motionen förtjänt av bifall;

2) av herrar *Thorberg, Magnusson* i Kalmar och *Hedvall*;

3) av herr *Lindhagen*, vilken hemställt om bifall till motionens yrkande.

Till stöd för detta yrkande har herr *Lindhagen* utöver motionens motivering ytterligare anført:

»Utskottet har om denna liksom följande jordmotioner avgivit yttranden, vilka äro inriktade på att formellt och reellt utarma de realiteter, om vilka är

fråga. Genom ett sådant framställningssätt berövas ock flertalet riksdagsmän möjligheter att bilda sig en uppfattning om de synpunkter eller intressen i sak, som här stå emot varandra.

Det är kanske riktigt, som utskottet säger, att reformkrav å den sociala jordfrågans område framförts under senare tider med stor intensitet. Men det är nu fråga om resultaten av dessa krav. Utskottet har underlåtit att, såsom väl är författningens mening, diskutera sakfrågorna och endast sökt samla spillrorna av de framförda kraven till en stor hög, som skall verka genom sin kvantitet.

Emot denna uppräknig, som ej ens är fullständig, behöver här blott erinras att, såvitt angår antagna lagar, de behandlade frågorna ingalunda såsom utskottet förmenar erhållit sin lösning. Åtskilliga viktiga avgöranden ha visserligen, särskilt vid sekelskiftet, träffats. Men det har vid lagarnas antagande och därefter betonats, att de i andra väsentliga avseenden tvärt om lämna frågorna olösta. De menige, som lida under hjälplöshet och fattigdom, ha slumpvis räckts en och annan allmosa, men förvägrats sin rätt i huvudsakliga delar. Även i andra avseenden har i detta intressenas spel själva saken kommit till korta.

Beträffande uppräknigen av pågående utredningar, omfattar denna tekniska skogs- och jordbruksfrågor, som ligga på sidan om ifrågavarande till andra lagutskottet hänvisade sociala jordfrågor. Utskottets uppräknig och dess bemödande att söka betäckning t. o. m. bakom det bedrövlige läge, vari frågan om fastighetsfideikommissen ligger, synes mig för övrigt i sin mån ådagalägga just behovet av en ledande tanke och en ordnande hand på jordfrågan.

Denna och följande jordmotioner diskuterades av utskottet vid många sammanträden. Detta hade ej varit möjligt, därest ej genom motionerna framförts just en del huvudfrågor, om vilka intressekampen nu rör sig på förevarande område. Det detaljerade framvisandet av fakta och folkets hjälplöshet gävo osökt anledning till denna diskussion. I utskottets utlåtanden har något vågsvall från nämnda böljegång ej kommit till synes. Utskottet har nu som ofta på sista tiden intagit en processuell ställning. Motionärerna äro käreande och utskottet är svaranden. När svaranden icke godkänner kraven, bestrider han dem helt enkelt såsom obestyrkta och inlåter sig ej i vidare övervägande om deras realiteter, vilket väl dock varit avsikten med utskottens befogenhet att avgiva »utlåtande» över väckt motion. Käreandens ställning blir så mycket vanskligare, som hans inlaga numera i olikhet med tidigare praxis av kostnadsskäl ej medtages i utskottens utlåtanden, den enda utvägen för att käreandens talan vid sidan av utskottets svaromål skall bliva läst av riksdagens ledamöter.

I förevarande fall har utskottet dock antytt, att motiveringen är så allmänt hållen, att den lämnar föga ledning. Motionen ger dock, såsom jag tror, en sakligt riktig upplinjerig av det historiska och partipolitiska läget i jordfrågan. Den är vidare i detalj verifierad av de följande motionerna.

När man går till strids på bred front, brukar man ju börja med att höja

en fana, i vars tecken frammarschen äger rum. Militärväsendets anhängare, till vilka utskottsmajoriteten väl i stort sett räknar sig, brukar ju ock giva sin hyllning åt de militära fälttecknen, och damerna brodera i silke och guld åt de olika regementena sådana »allmänt hållna» symboler, vilkas innebörd dock förstås av de menige och därigenom skänker dem den rätta hänförelsen. Men utskottet har möjligen besjålats av den strategiska förnimmelsen, att om man väl river ned den ifrågavarande motionens fälttecken, så är det lättare att där-
efter förgöra de efterföljande kompanierna ett i sänder. Sådan är också in-
tressekampens statskonst på de flesta områden»; samt

4) av herr *Olovson* i Västerås, som anfört: »Det är ostridigt, att jordfrågan under en lång följd av år varit föremål för behandling i riksdagen och att en del icke helt betydelselösa lagstiftningsåtgärder i syfte att skapa en bättre ordning på ifrågavarande område blivit vidtagna. Men det torde väl också få anses ostridigt, att flera så kallade reformer visat sig vara verkningslösa på grund därav, att den egendomslöses rätt i regel icke blivit tillräckligt beaktad. En genomgripande revision av hela jordlagstiftningen synes därför vara påkallad. Jag har därför inom utskottet förfäktat den meningen, att behovet av en revision skulle framhållas i utskottets motivering.»
